

วรรณคดีที่เกี่ยวข้อง

ในการวิเคราะห์การวางแผนเข้าสู่อาชีพของนิสิตนักศึกษาคณะวิทยาศาสตร์ผู้วิจัย ได้ศึกษาวรรณคดีต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องจากหนังสือ เอกสาร และรายงานการวิจัย โดยนำเสนอวรรณคดีที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

- ตอนที่ 1 ทฤษฎีพัฒนาการทางอาชีพ
- ตอนที่ 2 แนวคิดเกี่ยวกับการวางแผนอาชีพ
- ตอนที่ 3 การผลิตบัณฑิตวิทยาศาสตร์
- ตอนที่ 4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ตอนที่ 1 ทฤษฎีพัฒนาการทางอาชีพ

พัฒนาการทางอาชีพ (Vocational Development) เป็นพัฒนาการด้านหนึ่งของบุคคล เป็นกระบวนการต่อเนื่องที่ใช้เวลาตลอดช่วงชีวิตของบุคคล ในการที่จะพัฒนา ค่านิยมของอาชีพ การก่อตัวของรูปแบบอาชีพ การเรียนรู้ถึงโอกาสเป็นไปได้ของอาชีพ อัตรากาการพัฒนาการขึ้นอยู่กับลักษณะทางจิตวิทยา สรีรวิทยาของบุคคล และเงื่อนไขในสิ่งแวดล้อมตลอดจนบุคคลสำคัญในชีวิต เนื่องจากอาชีพมีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ จึงใ้คมีนักจิตวิทยาและนักการศึกษาหลายท่านศึกษาพฤติกรรมทางค่านิยมของมนุษย์และได้อธิบายไว้เป็นทฤษฎี ในที่นี้จะกล่าวถึงทฤษฎีพัฒนาการทางอาชีพที่นำมาเป็นหลักในการวิจัยครั้งนี้

ทฤษฎีพัฒนาการทางอาชีพของกินซ์เบิร์ก

กินซ์เบิร์ก ได้สรุปหลักการที่สำคัญของกระบวนการเลือกอาชีพ ... ตลอดจนถึงพัฒนาการทางอาชีพไว้ดังนี้ (Ginzberg 1970 : 63 - 64 , 1972 : 169 , cited Tolbert 1974 : 39 - 40)

1. การเลือกอาชีพเป็นกระบวนการพัฒนาการที่ต่อเนื่อง ไม่ได้เป็นการตัดสินใจเพียงครั้งเดียว สาเหตุสำคัญของการเปลี่ยนอาชีพในระยะต่อมาขึ้นอยู่กับความพึงพอใจที่ได้รับจากอาชีพเดิม เสรีภาพที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนความรับผิดชอบและความกดดันหรือทางเลือกที่มีในอาชีพปัจจุบัน

2. กระบวนการเลือกอาชีพเป็นขั้นตอนที่ย้อนกลับได้ กระบวนการเตรียมตัวทางอาชีพอาจใช้เวลานานและสลับซับซ้อนเพิ่มขึ้นเนื่องจากสภาพการณ์เปลี่ยนแปลงไป กล่าวคือ การเลือกอาชีพจะมีการเปลี่ยนแปลงได้หลายทาง อาชีพของบุคคลจะไม่ขึ้นอยู่กับการศึกษาเลือกอาชีพในระยะแรก ๆ สิ่งทีคนหนุ่มสาวเผชิญในช่วงอายุวัยรุ่นคือการวางแผนเพื่อให้มีโอกาสเลือกได้มาก บุคคลที่ได้รับการศึกษาสูงจะมีโอกาสเลือกอาชีพได้กว้างขวางขึ้น

3. ปัจจุบันมีแนวโน้มว่าการเลือกอาชีพไม่ได้เป็นเพียงการรวมชอบระหว่างความปรารถนาของบุคคลกับความเป็นจริง แต่จะเป็นการแสวงหาอาชีพที่เหมาะสมที่สุดอย่างต่อเนื่องจากการศึกษาระยะยาวพบว่าบุคคลพยายามสนองความต้องการที่สำคัญของตนอย่างไม่หยุดยั้ง โดยมีการเลือกงานที่เปิดโอกาสให้สนองความต้องการที่สำคัญของตนมากที่สุด

4. ในการเลือกอาชีพมีข้อจำกัดที่ควรพิจารณา ได้แก่ สภาพครอบครัวที่มีรายได้ต่ำ ทักษะและค่านิยมของบิดามารดา การมีสถานที่ศึกษาที่ไม่เพียงพอหรือไม่เหมาะสม การเป็นชนกลุ่มน้อย ความเชื่อมโยงต่อเนื่องระหว่างโรงเรียนระดับต่าง ๆ ระหว่างโรงเรียนและงาน สถาบันในชุมชน กองทัพและสถาบันอื่น ๆ ที่ยังไม่มีประสิทธิภาพ

5. การเลือกอาชีพได้เน้นความสำคัญในเรื่องโอกาสในโลกของการทำงานมากขึ้น

6. การเลือกอาชีพได้เน้นความสำคัญในเรื่องค่านิยมของบุคคลมากขึ้น ซึ่งจะมีบทบาทสำคัญในการแสวงหาความพึงพอใจของบุคคล วิธีชีวิตของบุคคลมีผลกระทบต่อการตัดสินใจทางอาชีพโดยเป็นความพยายามที่จะให้ประสบผลสำเร็จในการสร้างคุณภาพระหว่างงานและกิจกรรมขึ้น

นอกจากนี้กินซ์เบิร์กได้แบ่งช่วงการตัดสินใจเลือกอาชีพของบุคคลออกเป็น 3
ระยะ (Ginzberg, cited by Tolbert 1974 : 83 - 84)

1. ระยะเพ้อฝัน (Fantasy Period) อยู่ในช่วงอายุก่อน 11 ปี

เป็นช่วงวัยเด็กตอนต้นถึงราวอายุ 11 ปี เป็นระยะที่เด็กคิดฝันเอาเอง
ว่าโตขึ้นจะประกอบอาชีพอะไร เป็นระยะเพ้อฝันตามความต้องการของตนเพียงคนเดียว
เด็กยังไม่สามารถที่จะประเมินขีดความสามารถของตน ไม่ได้คำนึงถึงโอกาสที่จะเป็นไปได้
และขอบเขตของความเป็นจริงและข้อจำกัดต่าง ๆ ระยะนี้จะเป็นการเลือกที่ได้รับอิทธิพล
จากประสบการณ์และสิ่งแวดล้อม

2. ระยะพิจารณาเลือกอาชีพโดยยังไม่ตกลงใจแน่นอน (Tentative Period)
อยู่ในช่วงอายุ 11 - 17 ปี

เป็นระยะที่เด็กเริ่มรู้สึกและยอมรับว่ามีกิจกรรมบางชนิดที่เขาชอบที่จะทำ
และทำได้ดีกว่ากิจกรรมชนิดอื่น เป็นช่วงเวลาเริ่มตระหนักถึงความต้องการในการตัดสินใจ
เลือกอาชีพในอนาคต โดยคำนึงถึงความพึงพอใจที่จะได้รับในอนาคตมากกว่าในปัจจุบัน
อย่างไรก็ตามเด็กก็ยังใช้เพียงความสนใจ ความสามารถและค่านิยม มาพิจารณาในการ
เลือกอาชีพ โดยไม่คำนึงถึงสภาพความเป็นจริงอื่น ๆ นัก ระยะนี้แบ่งเป็นช่วงที่สำคัญ
4 ระยะ คือ

2.1 ระยะความสนใจ (Interest Stage) อยู่ในช่วงอายุ 11 - 12
ปี การเลือกอาชีพจะอยู่ในรูปของความสนใจซึ่งส่วนมากจะมีความสัมพันธ์กับความปรารถนา
ในระยะเพ้อฝัน อย่างไรก็ตามบุคคลเริ่มตระหนักในความสัมพันธ์ของความสามารถอยู่บ้าง

2.2 ระยะความสามารถ (Capacity Stage) อยู่ในช่วงอายุ 13 -
14 ปี การเลือกอาชีพในระยะนี้เด็กจะคำนึงถึงความสามารถโดยการประเมินจากความสามารถ
ของตนเอง แต่ความรู้ในเรื่องความสามารถของตนยังไม่สมบูรณ์นัก การเลือก
อาชีพจึงยังไม่เป็นการตัดสินใจที่แน่นอน

2.3 ระยะเวลาค่านิยม (Value Stage) อยู่ในช่วงอายุ 15 - 16 ปี ค่านิยมจะเริ่มเข้ามาสู่กระบวนการตัดสินใจในการเลือกอาชีพ โดยบุคคลจะให้ความสำคัญเหนือกว่าความสนใจและความสามารถของตนเอง

2.4 ระยะเวลาปรับตัวหัวต่อของการเลือกอาชีพ (Transition Stage) อยู่ในช่วงอายุ 17 - 18 ปี ในระยะนี้บุคคลเริ่มมองถึงบทบาทของอาชีพในอนาคต โดยคำนึงถึงองค์ประกอบของความเป็นจริงมากขึ้น เด็กหญิงจะมีการปรับตัวให้เข้ากับบทบาท ในอนาคต อันได้แก่ บทบาทของการเป็นภรรยาและการเป็นมารดา และมักจะคำนึงถึงการแต่งงานมากกว่าการทำงาน ในขณะที่เด็กชายจะมุ่งถึงการเลือกอาชีพอย่างใดอย่างหนึ่งมากกว่า อย่างไรก็ตามในการเลือกอาชีพบุคคลจะคำนึงถึงความสนใจ ความสามารถ และค่านิยมอยู่ สภาพความเป็นจริงอื่น ๆ ยังนำมาพิจารณาอย่างมาก การวางแผนส่วนใหญ่ ยังไม่มีการตัดสินใจในแน่นอน แต่บุคคลจะตระหนักว่าการตัดสินใจของตนในขณะนี้ จะมีผลต่ออนาคตของตน

3. ระยะเวลาพิจารณาตามสภาพความเป็นจริง (Realistic Stage) อยู่ใน ช่วงอายุ 18 - 22 ปีหรือสูงสุด 24 ปี

บุคคลจะยอมรับเอาความเป็นจริงในสิ่งแวดล้อมเข้ามาอิทธิพลต่อการเลือกอาชีพ โดยมีการยอมรับระหว่างความปรารถนาของตนเองกับสภาพความเป็นจริง ระยะนี้ยังแบ่งออกเป็นขั้นตอนต่าง ๆ ดังนี้

3.1 ระยะเวลาของการสำรวจ (Exploration) บุคคลมีการสำรวจโอกาส ในอาชีพต่าง ๆ เป็นครั้งสุดท้าย มีการตรวจสอบการเลือกอาชีพต่าง ๆ

3.2 ระยะเวลาของความคิดในการเลือกอาชีพ (Crystallization) อยู่ในช่วงอายุ 19 - 21 ปี บุคคลจะยอมรับคุณลักษณะของตนเองมีกำลังคำนึงถึงจุดประสงค์ของอาชีพที่จะเลือกต่อไป ซึ่งเราอาจถือว่าระยะนี้เป็นการศึกษาตัดสินใจครั้งสุดท้ายของกระบวนการพัฒนาการทางอาชีพก็ได้

3.3 ระเบียบของการตัดสินใจเลือกอาชีพที่เฉพาะเจาะจง (Specification) เป็นขั้นวางแผนเกี่ยวกับขอบข่ายของการเลือกอาชีพอย่างใดอย่างหนึ่ง โดยมีการฝึกฝนหรือศึกษาเป็นพิเศษเพื่อหาความรู้และประสบการณ์ ถ้าปรากฏว่าอาชีพที่เลือกแล้วไม่นำมาซึ่งความพอใจก็จะเข้ารับการฝึกฝนเฉพาะอาชีพที่อื่นใด ความสำเร็จหนึ่งเป็นการหาความรู้ใหม่เฉพาะอาชีพต่อไป

ทฤษฎีพัฒนาการทางอาชีพของซูเปอร์

ซูเปอร์ (Super, cited by Tolbert 1974 : 31 - 37) ได้รับแนวคิดจากจิตวิทยาพัฒนาการ จิตวิทยาความแตกต่างระหว่างบุคคลและจิตวิทยาปรากฏการณ์นิยม ที่เน้นเรื่องความนึกคิดเกี่ยวกับตนเองหรืออัตมโนทัศน์ (Self - concept) ได้เสนอหลักการที่สำคัญของทฤษฎีพัฒนาการทางอาชีพ ดังนี้

1. บุคคลมีความแตกต่างในด้านความสามารถ ความสนใจและบุคลิกภาพ
2. บุคคลมีความสามารถเฉพาะตัวที่เหมาะสมกับอาชีพจำนวนหนึ่ง
3. อาชีพแต่ละอาชีพจะมีแบบแผนของลักษณะความสามารถ ความสนใจและบุคลิกภาพที่กว้างขวางพอที่ทำให้บุคคลแต่ละคนเหมาะสมกับอาชีพที่แตกต่างกัน และอาชีพแต่ละอาชีพเหมาะสมกับบุคคลที่มีความแตกต่างกันในหลายประการ
4. การตัดสินใจเลือกและปรับตัวของบุคคลจะต้องเป็นกระบวนการต่อเนื่อง เนื่องจากความสนใจในอาชีพ ความสามารถทางอาชีพ และสถานการณ์ที่บุคคลดำรงชีวิตและทำงาน ตลอดจนความนึกคิดเกี่ยวกับตนเองมีการเปลี่ยนแปลงตามกาลเวลาและประสบการณ์ ซึ่งการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ทำให้การเลือกและการปรับตัวในอาชีพเป็นกระบวนการต่อเนื่อง
5. กระบวนการพัฒนาการทางอาชีพ เป็นกระบวนการต่อเนื่องตลอดชีวิต ตามลำดับขั้นดังนี้ ขั้นของการเจริญเติบโต ขั้นของการสำรวจ ขั้นของการสร้างหลักฐาน ขั้นของการไว้ซึ่งความมั่นคงและขั้นของการเสถียร ขั้นของพัฒนาการทางอาชีพเหล่านี้ อาจแบ่งเป็นช่วงย่อย ๆ ได้แก่ ระยะเวลาสำรวจอย่างเผื่อง ระยะเวลาสำรวจที่ยังไม่มีการตัดสินใจอย่างแน่นอน ระยะเวลาสำรวจอย่างจริงจัง ระยะเวลาประกอบอาชีพที่ถาวรโดยการทดลองปฏิบัติงานและระยะเวลาประกอบอาชีพที่ถาวร

6. ลักษณะของแบบแผนอาชีพ เป็นต้นว่า การเลือกระดับอาชีพ ความมั่นคงทางการงานขึ้นอยู่กับสถานภาพทาง เศรษฐกิจและสังคมของครอบครัว ระดับสติปัญญา ลักษณะบุคลิกภาพ ตลอดจนโอกาสที่แต่ละบุคคลจะได้รับในอาชีพ

7. การช่วยให้บุคคลได้เข้าใจ ตระหนักถึงวุฒิภาวะ ความสามารถ ความสนใจ และการช่วยให้มีการทดสอบในสภาพการณ์จริง ตลอดจนการพัฒนาความนึกคิดเกี่ยวกับตนเองของบุคคลจะเป็นสิ่งช่วยส่งเสริมพัฒนาการทางอาชีพของบุคคล

8. กระบวนการพัฒนาการทางอาชีพเป็นการพัฒนาและประเมินประนีประนอม ซึ่งเป็นผลของความนึกคิดเกี่ยวกับตนเอง โดยที่ความนึกคิดเกี่ยวกับตนนั้นเกิดจากปฏิสัมพันธ์ของ ความถนัด ระบบประสาท โอกาสที่จะได้แสดงในหลายบทบาทและการประเมินว่าการแสดงบทบาทนั้นได้รับการยอมรับจากบุคคลโดยทั่วไปมากน้อยเพียงใด

9. การพัฒนาการทางอาชีพเป็นการประเมินประนีประนอมระหว่างบุคคลและปัจจัยทางสังคม ระหว่างความนึกคิดเกี่ยวกับตนเองและสภาพความเป็นจริง เป็นการแสดงบทบาทประการหนึ่งซึ่งอาจเป็นบทบาทตามความเพ้อฝัน ในกระบวนการให้คำปรึกษาหรือกิจกรรมของชีวิต เช่น ในชั้นเรียน ในการทำงานพิเศษครึ่งเวลาและในการเข้าทำงาน

10. ความพึงพอใจในงานและความพึงพอใจในชีวิต ขึ้นอยู่กับการที่บุคคลได้มีการแสดงออกถึงความสามารถ ความสนใจ บุคลิกลักษณะและค่านิยมของตนอย่างเพียงพอมากน้อยเพียงใด ซึ่งขึ้นอยู่กับชนิดของงาน สภาพการทำงานและวิถีชีวิตซึ่งบุคคลสามารถแสดงบทบาทชนิดที่ตนเห็นว่าเป็นความพอใจและเหมาะสม

ซูเปอร์ได้เสนอชั้นพัฒนาการทางอาชีพ (Vocational Life Stage) โดยศึกษาจากแบบแผนอาชีพ เป็นระยะยาวถึงยี่สิบปีไว้ดังนี้

1. ชั้นของการเจริญเติบโต (Growth Stage) อยู่ในช่วงอายุแรกเกิดจนถึง 14 ปี มีการพัฒนาความนึกคิดเกี่ยวกับตนโดยการถือตนตามแบบคนสำคัญในครอบครัว และโรงเรียน บุคคลจะมีความต้องการและความเพ้อฝันมากในช่วงแรกของระยะนี้ ความสนใจและความสามารถจะมีความสำคัญมากขึ้นเมื่อบุคคลมีส่วนร่วมในสังคมและได้มีการทดสอบ ในสภาพความเป็นจริงเพิ่มมากขึ้น ในระยะนี้ยังแบ่งเป็นชั้นตอนย่อย ๆ ดังนี้

1.1 ระยะเวลาเพื่อฝัน (Fantasy Substage) อยู่ในช่วงอายุ 4 - 10 ปี เด็กจะคิดถึงเรื่องของอาชีพตามความต้องการ ความเพื่อฝันของตน

1.2 ระยะเวลาของความสนใจ (Interest Substage) อยู่ในช่วงอายุ 11 - 12 ปี ระยะเวลาของความสนใจจะเป็นตัวกำหนดเป้าหมายระดับความคาดหวังและกิจกรรมต่าง ๆ เป็นส่วนใหญ่

1.3 ระยะเวลาของความสามารถ (Capacity Substage) อยู่ในช่วงอายุ 13 - 14 ปี เด็กจะให้ความสำคัญกับความสามารถมากขึ้น จะพิจารณาอาชีพโดยคำนึงถึงความสามารถมากขึ้น มีการคำนึงถึงคุณสมบัติการฝึกเตรียมที่จำเป็นของอาชีพต่าง ๆ

2. ขั้นของการสำรวจ (Exploration Stage) อยู่ในช่วงอายุ 15 - 24 ปี เป็นระยะเวลาของการสำรวจตนเองและสำรวจอาชีพในขณะที่อยู่ระหว่างการศึกษา ในการทำกิจกรรมต่าง ๆ หรือในขณะการทำงานพิเศษ แบ่งเป็นช่วงที่สำคัญได้ 3 ระยะ คือ

2.1 ระยะเวลาของการพิจารณาเลือกอาชีพโดยยังไม่ตัดสินใจแน่นอน (Tentative) อยู่ในช่วงอายุ 15 - 17 ปี บุคคลจะมีการพิจารณาเลือกอาชีพตามความต้องการ ความสนใจ ความสามารถ ค่านิยมและโอกาสในการเลือกอาชีพ มีการตัดสินใจเลือกอาชีพและทดลองปฏิบัติในความเพื่อฝัน ในการร่วมอภิปรายในชั้นเรียน ในการทำงาน และประสบการณ์อื่น ๆ

2.2 ระยะเวลาหัวเลี้ยวหัวต่อของการเลือกอาชีพ (Transition Substage) อยู่ในช่วงอายุ 18 - 21 ปี เป็นระยะที่บุคคลพิจารณาเลือกอาชีพจากสภาพความเป็นจริงมากขึ้นในขณะที่เข้าไปสู่โลกของงาน การฝึกหัดงานหรืออยู่ในระหว่างการศึกษาเพื่อเตรียมตัวในการประกอบอาชีพและเป็นผลของความนึกคิดเกี่ยวกับตนเองของบุคคล

2.3 ระยะเวลาทดลองปฏิบัติงาน (Trial Substage) อยู่ในช่วงอายุ 22 - 24 ปี เป็นระยะที่บุคคลดูเหมือนว่าได้เลือกอาชีพที่เหมาะสมกับตนเองแล้ว มีการเริ่มทำงานในอาชีพที่ได้เลือกแล้ว

3. ขั้นของการประกอบอาชีพที่ถาวร (Establishment Stage) อยู่ใน ช่วงอายุ 24 - 44 ปี บุคคลจะเริ่มค้นพบงานที่พอใจและเหมาะสมกับตน มีความตั้งใจ และความพยายามในการทำงานเพื่อยึดเป็นอาชีพที่ถาวร โดยในระยะต้น ๆ อาจมีการ ทดลองงานและเปลี่ยนงานอยู่บ้าง ดังงานนั้นไม่เหมาะสมหรือไม่เป็นที่พอใจแต่ส่วนใหญ่ ถ้าเป็นงานระดับวิชาชีพแล้วอาจไม่มีการทดลองงานหรือเปลี่ยนงานเลยก็ได้ แบ่งเป็น ระยะย่อย ๆ ได้ดังนี้

3.1 ระยะทดลองปฏิบัติงาน (Trial Substage) อยู่ใน ช่วงอายุ 25 - 30 ปี ในระยะนี้บางรายอาจมีการเปลี่ยนงานดังงานนั้นไม่เหมาะสมหรือไม่เป็นที่พอใจ แต่สำหรับบางรายอาจเป็นการประกอบอาชีพที่ถาวรโดยไม่เปลี่ยนงาน

3.2 ระยะที่มีการประกอบอาชีพอย่างถาวร (Stabilization Substage) อยู่ใน ช่วงอายุ 31 - 44 ปี บุคคลจะมีแบบแผนอาชีพที่กระจ่างชัดมากขึ้น มีการพัฒนาสถานะที่มั่นคงในโลกของงาน

3.3 ระยะของการคงไว้ซึ่งความมั่นคงในอาชีพ (Maintenance Substage) อยู่ใน ช่วงอายุ 45 - 64 ปี ระยะนี้บุคคลจะคงไว้ซึ่งความก้าวหน้าและ ความมั่นคงในอาชีพและสร้างความก้าวหน้าต่อเนื่องไปโดยตลอด

4. ขั้นของความเสื่อมถอย (Decline Stage) อายุประมาณ 65 ปีขึ้นไป มีความเสื่อมถอยทั้งในพลังทางร่างกายและทางสติปัญญา มีการเปลี่ยนแปลงในกิจกรรม ของงานและหยุดในที่สุด มีการพัฒนาบทบาทการทำงานในรูปแบบใหม่โดยในระยะแรกอาจเป็น การเลือกที่จะทำงานบางชนิดและในระยะหลังอาจเป็นการสังเกตการณ์อย่างเฉย ๆ แบ่ง เป็นระยะย่อย ๆ ได้ดังนี้

4.1 ระยะลดการทำงานลง (Deceleration) อยู่ใน ช่วงอายุ 65 - 70 ปี บางทีอาจอยู่ในช่วงที่ปลดเกษียณหรืออาจเป็นช่วงหลังของการคงไว้ซึ่งความมั่นคงใน อาชีพ เป็นระยะที่อาจมีการ เปลี่ยนหน้าที่ของการทำงานหรือลักษณะของงานเพื่อให้เหมาะ สมกับความสามารถในขณะนั้น มีบุคคลจำนวนมากที่หยุดทำงานเต็มเวลาและหันมาทำงานใน ลักษณะครึ่ง เวลาหรือการทำงานในบางเวลาแทน

4.2 ระยะเวลาที่เลิกประกอบอาชีพโดยสิ้นเชิง (Retirement) อยู่ในช่วงอายุตั้งแต่ 71 ปีเป็นต้นไป บุคคลจะใช้ชีวิตในบั้นปลายด้วยการพักผ่อนและอาจหยุดประกอบอาชีพโดยสิ้นเชิง ในระยะเวลาที่แตกต่างกันไป

นอกจากนี้ซูเปอร์ (Super, cited by Osipow 1973 : 138 - 139) ได้สรุปงานตามขั้นพัฒนาทางอาชีพ (Vocational Development Task) ของบุคคล ในระยะวัยรุ่นและวัยผู้ใหญ่ตอนต้นไว้ดังนี้

1. การก่อตัวของความสนใจในอาชีพ (Crystallization) อยู่ในช่วงอายุ 14 - 18 ปี บุคคลจะคำนึงถึงอาชีพที่เหมาะสมกับตนเอง มีการพัฒนาการค้นอาชีพ และความนึกคิดเกี่ยวกับตนเอง ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะก่อให้เกิดการตัดสินใจเลือกอาชีพแต่ยังเป็น การตัดสินใจที่ไม่แน่นอน มีการวางแผนการศึกษาเพื่อการประกอบอาชีพ ในค่านิยมที่คิดว่า บุคคลจะตระหนักถึงความต้องการของตนและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับอาชีพนั้น ๆ ความแตกต่างระหว่างความสนใจและค่านิยมของตน ตระหนักถึงความสัมพันธ์ระหว่างปัจจุบันและอนาคต มีข้อสงสัยเกี่ยวกับอาชีพที่พึงพอใจ และมีการวางแผนเกี่ยวกับอาชีพที่พึงพอใจ มีการกำหนดอาชีพที่ตนสนใจโดยทั่ว ๆ ไป

2. การพัฒนาความสนใจในอาชีพที่เฉพาะเจาะจง (Specification) อยู่ใน ช่วงอายุ 18 - 21 ปี บุคคลจะมีความสนใจในอาชีพที่เจาะจงมากขึ้น มีรูปแบบของการวางแผนในการศึกษาต่อเพื่อการประกอบอาชีพที่เฉพาะเจาะจงมากขึ้น ในค่านิยมที่ของ บุคคลพบว่าจะมีความคล้ายคลึงกับระยะที่มีการก่อตัวของความสนใจในอาชีพแต่จะต่างกัน ใน การกำหนดความพึงพอใจในอาชีพ คือจะมีลักษณะที่เจาะจงเฉพาะอาชีพมากขึ้นมีข้อสงสัย เกี่ยวกับอาชีพที่เจาะจง

3. การพัฒนาความสนใจในอาชีพอย่างมั่นคงขึ้น (Implementation) อยู่ใน ช่วงอายุ 21 - 24 ปี บุคคลจะได้รับการฝึกฝนในอาชีพและเข้าสู่โลกของงาน มีการวางแผนในการที่จะเข้าสู่อาชีพที่ตนพึงพอใจและประสบความสำเร็จตามแผนที่ได้วางไว้

4. การประกอบอาชีพที่ถาวร (Stabilization) อยู่ในช่วงอายุ 25 - 35 ปี บุคคลจะมีอาชีพที่ถาวร มีการใช้ความสามารถในการประกอบอาชีพที่ตนได้ตัดสินใจเลือก

แล้ว และอาจมีการเปลี่ยนแปลงตำแหน่งหน้าที่การงานได้ในระยะนี้

5. การสร้างความก้าวหน้าและควมมีเกียรติในอาชีพ (Consolidation) อยู่ในช่วงอายุ 35 ปีขึ้นไป บุคคลจะมีความมั่นคงในตนเอง มีทักษะในอาชีพเป็นผู้อาวุโสในระบบงานนั้น อันจะนำไปสู่ความรู้สึกปลอดภัยและความมั่นใจ. ต่อตำแหน่งงานในระยะต่อมา

จากทฤษฎีพัฒนาการทางอาชีพของกินซ์ เบอร์กและซูเปอร์ สรุปได้ว่าการเลือกอาชีพเป็นกระบวนการที่มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและสั่งสมกันมา โดยในช่วงอายุ 18 - 24 ปีจะเป็นช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อที่สำคัญต่อการประกอบอาชีพของบุคคล เพราะบุคคลจะเริ่มมองเห็นบทบาทของอาชีพในอนาคต. นอกจากนี้บุคคลจะมีการพิจารณาเลือกอาชีพอย่างเป็นจริงมาดขึ้นโดยคำนึงถึงความต้องการ ความสนใจ ความสามารถ ค่านิยมและโอกาสในการประกอบอาชีพ และมีการวางแผนเกี่ยวกับขอบข่ายของการเลือกอาชีพอย่างใดอย่างหนึ่ง โดยการศึกษาหรือฝึกฝนเป็นพิเศษเพื่อหาความรู้และประสบการณ์ ถ้าพบว่าอาชีพที่เลือกแล้วไม่น่ามาซึ่งความพึงพอใจ ก็จะเข้ารับการฝึกเฉพาะอาชีพด้านใด ด้านหนึ่งเป็นการแสวงหาความรู้ใหม่เฉพาะอาชีพต่อไป ส่วนใหญ่ถ้าเป็นงานระดับวิชาชีพแล้วก็จะมีการเปลี่ยนงานน้อยมาก

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตอนที่ 2 แนวคิดเกี่ยวกับการวางแผนอาชีพ

ปัจจุบันการศึกษาระดับต่าง ๆ มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาและเตรียมบุคคลเข้าสู่อาชีพแตกต่างกันไป ตามความสนใจและความต้องการของแต่ละบุคคล กล่าวคือ การศึกษาระดับประถมศึกษาเป็นการเตรียมบุคคลให้สามารถคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาได้และมีความรู้พื้นฐานทางอาชีพพอสมควรเหมาะแก่วัย ต่อมาในระดับมัธยมศึกษาเป็นการเตรียมบุคคลเข้าสู่อาชีพมากขึ้นโดยจัดให้มีแผนการเรียนที่เป็นพื้นฐานความรู้ในสายอาชีพต่าง ๆ ให้นักเรียนเลือกเรียนตามความสามารถ ความสนใจและความถนัด เพื่อนำไปประกอบอาชีพหรือเป็นพื้นฐานความรู้สำหรับศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาที่เป็นการศึกษาระดับสูง มุ่งผลิตบุคคลให้มีความรู้ทางวิชาชีพ วิชาการขั้นสูงตามความต้องการและจำเป็นของประเทศซึ่งเป็นการศึกษาที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนเลือกและวางแผนการเรียนเพื่อตักตวงความรู้ ความถนัดในคณะหรือสาขาอาชีพที่ตนสนใจ ตลอดจนเป็นแหล่งความรู้ใหม่และกิจกรรมต่าง ๆ ที่นิสิตนักศึกษาสามารถเลือกศึกษาหรือฝึกฝนทักษะต่าง ๆ เพื่อนำไปประกอบอาชีพ ได้อย่างกว้างขวาง

จากการศึกษาวิจัยพบว่านักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายส่วนใหญ่มีความตั้งใจที่จะศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา (ฉลวย กิติรักษกุล 2512 : 105, สุนี ชนสารสมบัติ 2512 : 118) ซึ่งความต้องการศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษานี้มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นทุกปี (คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2522 : 122 - 145) โดยนักเรียนส่วนใหญ่จะเลือกศึกษาในคณะหรือสาขาอาชีพตามแผนการเรียนที่เรียนมา (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2517 : 56) และเมื่อได้เข้าศึกษาในมหาวิทยาลัยแล้วนิสิตนักศึกษาส่วนใหญ่มีความต้องการประกอบอาชีพทันทีภายหลังสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี (วิรัช ชาญชัยวิทย์ 2514, พรพนา อรรถนโรจน์ 2528)

ในการประกอบอาชีพของผู้สำเร็จการศึกษา ไม่ว่าจะเป็นการรับราชการหรือทำงานในบริษัทธุรกิจเอกชนควรมีการวางแผนที่ดีเพื่อการทำงานท่าและความก้าวหน้าในอาชีพการงาน (พรชัย ศุภวิไล 2525 : 64) โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสภาพปัจจุบันที่ปัญหาการว่างงานของผู้สำเร็จการศึกษาได้ทวีความรุนแรงเพิ่มขึ้น การวางแผนเพื่อการประกอบอาชีพจึงเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่จะช่วยให้นิสิตนักศึกษาสามารถทำงานทำได้เร็วขึ้นและเหมาะสม

สมกับตนเองได้ดียิ่งขึ้น (สำเนา ขจรศิลป์ 2528 : 366) ซึ่งการวางแผนอาชีพไคมี นักการศึกษาและนักวิชาการไคให้ความหมายไว้ ดังนี้

เอนคิคอท (Endicott 1984 : 6) ได้กล่าวถึงการวางแผนอาชีพ (Vocational Planning) ว่าการวางแผนอาชีพเป็นกระบวนการ (process) เริ่มจากการที่บุคคลตระหนักถึงความจำเป็นที่จะต้องตัดสินใจเลือกอาชีพ การวางแผนอาชีพมีขั้นตอน ดังนี้

1. การรู้จักตนเอง (An Understanding of Yourself) เป็นขั้นตอนแรกของการวางแผนอาชีพซึ่งจะมีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจเลือกอาชีพ การรู้จักตนเองนอกจากการวิเคราะห์ประสบการณ์เดิม ทดสอบด้วยแบบทดสอบอาชีพแล้วความคิดเห็นหรือการตัดสินใจของบุคคลอื่น เช่น เพื่อน สมาชิกในครอบครัว ก็เป็นแหล่งข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการรู้จักตนเองอีกด้วย

2. การศึกษาลักษณะงาน อาชีพต่าง ๆ และค้นหาอาชีพที่เป็นไปได้ที่เหมาะสมกับความสนใจ ความถนัด บุคลิกภาพ ความสามารถของตน โดยความเป็นจริงของโอกาสในการทำงาน (actual employment opportunities) จะมีอิทธิพลอย่างมากต่อการตัดสินใจเลือกอาชีพ นอกจากนี้ยังมีปัจจัยอื่นที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกอาชีพ เช่น สถานที่ทำงาน (location) เงินเดือน (salary) สภาพแวดล้อมการทำงาน (working condition) ความก้าวหน้าในการทำงาน (future possibilities of a job)

3. ปรึกษาหารือกับนักแนะแนวหรือผู้ที่มีประสบการณ์ด้านอาชีพ บุคคลดังกล่าวสามารถช่วยเหลือในการตัดสินใจเลือกและวางแผนอาชีพ กล่าวคือนักแนะแนว (counselor) สามารถ

3.1 ช่วยให้ผู้คนนั้น ๆ รู้จักตนเอง

3.2 ช่วยให้ข่าวสารเกี่ยวกับตลาดแรงงาน

3.3 ช่วยให้ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับลักษณะเฉพาะของงานแต่ละชนิดได้ นอกจากนี้นักแนะแนวยังรู้ว่าจะมีข่าวสารเกี่ยวกับอาชีพใดที่ไหน โดยการแนะนำหนังสือให้อ่าน สัมภาษณ์หรือพูดคุยกับบุคคลหรือเยี่ยมชมสถานที่ที่เกี่ยวข้องกับอาชีพนั้น ๆ

3.4 ให้ความรู้เกี่ยวกับโรงเรียนหรือสถานศึกษาหรือหลักสูตรวิชาใดที่สัมพันธ์กับความสนใจ ความสามารถของแต่ละบุคคล

4. ปีกฝน เตรียมตัวเพื่อประกอบอาชีพ
5. วางแผนในการหางาน โดยการเตรียมตัวในด้านต่าง ๆ ดังนี้
  - 5.1 สำรวจแหล่งงาน
  - 5.2 การเขียนจดหมายสมัครงาน
  - 5.3 การกรอกใบสมัคร
  - 5.4 การสอบสัมภาษณ์
  - 5.5 การติดตามการสมัครงาน
6. ประเมินความก้าวหน้าการทำงานภายหลังจากได้ทำงานแล้วสองหรือสาม สัปดาห์ การประเมินความก้าวหน้าทำได้โดยพิจารณาการทำงานของคนในฐานะนายจ้าง และในทางกลับกันก็พิจารณาการทำงานของคนในฐานะเพื่อนร่วมงาน

ครูนโบลท์และโธเรเซน (Krunboltz and Thoresen 1969 : 306)

ได้กล่าวถึงการวางแผนอาชีพ (Vocational Planning) ว่า หัวใจของการวางแผน อาชีพอยู่ที่กระบวนการตัดสินใจ (decision making) ในการเลือกทางเลือกที่เป็นไปได้ และสามารถอธิบายผลที่เกิดขึ้นตามมาได้ การเลือกไม่ว่าจะเลือกเพียงหนึ่งหรือมากกว่านั้น ขึ้นอยู่กับความต้องการได้รับค่าตอบแทนหรือประสบการณ์ตามที่ใ้วางจุดมุ่งหมายไว้

เชิร์ตเซอร์และสโตน (Shertzer and Stone 1971 : 314 , 339 - 352)

ได้กล่าวถึงการวางแผนอาชีพว่าสำหรับนักเรียนการวางแผนอาชีพคือการที่นักเรียนมีจุดมุ่งหมายไม่ว่าจะเป็นจุดมุ่งหมายระยะสั้น (Short - range goals) หรือจุดมุ่งหมายระยะยาว (Long - range goals) ในการกำหนดจุดมุ่งหมายนักเรียนจะต้องทราบ ความสามารถของตนเอง (abilities) ทรัพยากรอาชีพ (resources) และแรงจูงใจอื่น ๆ (motivations) เพราะจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ในแผนอาจไม่เป็นจริงได้ ถ้าจุดมุ่งหมายนั้นไม่ประสานสอดคล้องกับปัจจัยต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จในอาชีพที่กำหนดไว้

ในอติการวางแผนอาชีพมักจะไม่ได้ผล ทั้งนี้เนื่องจากการวางแผนอาชีพ ดังกล่าวตั้งอยู่บนพื้นฐานง่าย ๆ ของการนำความรู้ ความสามารถหรือความสนใจในอาชีพของบุคคลมาพิจารณาประกอบการวางแผนอาชีพโดยไม่สนใจปัจจัยอื่น ๆ ที่มีความสำคัญคือ การวางแผนอาชีพ (Career Planning) และการหางานทำ (Placement) ปัจจัยดังกล่าว

ได้แก่

1. ความสามารถทางสติปัญญา (Intellectual Ability)
2. ความถนัด (Aptitude)
3. บุคลิกภาพ (Personality)
4. ความสนใจ (Interest)
5. การเลือกอาชีพอย่างเป็นจริง (Realism as a factor in Occupational choice)
6. ความนึกคิดเกี่ยวกับตนเอง (Self - concept)
7. เพศ (Sex)
8. อิทธิพลของสิ่งแวดล้อม (Environment Influences) อิทธิพลของสิ่งแวดล้อมที่สำคัญและมีอิทธิพลต่อการวางแผนอาชีพของบุคคล คือ ระดับอาชีพและฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัว
9. ความสามารถศึกษาต่อในวิทยาลัย (Ability to Acquire a College Education)

อาเธอร์ตันและมัมพี (Atherton and Mumpey 1977 : 23) ได้กล่าวถึงขั้นตอนสำคัญในการวางแผนอาชีพ ดังนี้

1. การแสวงหาความรู้เกี่ยวกับอาชีพ (Securing Occupational Information)
2. การฝึกฝนความถนัดในการทำงาน (Determining Aptitude for Work)
3. การเลือกอาชีพที่เหมาะสม (Selecting an Appropriate Career)
4. การเตรียมตัวเข้าสู่อาชีพ (Preparing for a Career)

โบร์ชาร์ด (Borchard 1988 : 25) กล่าวถึงการวางแผนอาชีพ (Career Planning) หรือการวางแผนชีวิต (Life Planning) เป็นกระบวนการที่แสดงให้เห็นถึงการเลือก (Choices) โดยจุดมุ่งหมายของการเลือกนี้จะต้องเหมาะสมกับตนเอง และความเป็นจริงในโลกของงาน

วัชรวิ ชูคำ (2524 : 134 - 139) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับการวางแผนอาชีพ ว่า การวางแผนอาชีพอย่างฉลาดย่อมต้องอาศัยหลักซึ่งพิวพันเหมือนลูกโซ่ 3 หลัก ดังนี้

1. การมองดูโลกของงานอย่างกว้าง ๆ
2. การวิเคราะห์อาชีพต่าง ๆ อย่างมีความชำนาญและควรทราบข้อเท็จจริงว่าแต่ละอาชีพจะเปิดโอกาสให้เราทำน้อยเพียงใด และวิธีใดจะอำนวยให้เราได้ประกอบอาชีพที่เหมาะสมกับตัวเรา ซึ่งข้อเท็จจริงดังกล่าว คือ
  - 2.1 จำนวนมากน้อยในแง่ต่าง ๆ เช่น อาชีพกว้างแคไหน จะต้องใช้คนที่คนที่ทำงานในอาชีพนี้ เจริญขึ้นหรือลง เร็วหรือช้า เหตุผลต่าง ๆ เกี่ยวกับแนวโน้มของอาชีพและมีกี่คนที่พร้อมจะประกอบอาชีพนี้
  - 2.2 หน้าที่การงานเป็นอย่างไร
  - 2.3 สภาพของงาน ในด้านสภาพทั่ว ๆ ไปของการทำงาน สภาพทางสังคม ตลอดจนเวลาการทำงาน
  - 2.4 งานนั้นต้องการคนที่มีคุณสมบัติอย่างไร
  - 2.5 ผลตอบแทนให้แก่ไหน อย่างไร (ทั้งผลตอบแทนที่เป็นเงินและโอกาสอื่น ๆ หรือตำแหน่งทางสังคมอื่น ๆ)
  - 2.6 ความก้าวหน้าในการทำงาน
3. ความชำนาญในการวิเคราะห์ตนเอง ข้อเท็จจริงที่จะช่วยในการวิเคราะห์ตนเองมีดังนี้ ด้านรูปร่างลักษณะภายนอก ด้านสังคม ด้านสติปัญญา ด้านเศรษฐกิจ ด้านการศึกษาและด้านส่วนตัว

พรชัย ศุภวิไล (2525 : 64 - 73) ได้กล่าวถึงแผนการในการหางานทำและความก้าวหน้าในอาชีพการงานที่เรียกว่า ขั้นทั้ง 6 ในความก้าวหน้าทางอาชีพของแต่ละบุคคล (Six steps in the Vocational Progress of an individual) ดังนี้

1. การวางรากฐานอย่างกว้าง ๆ เกี่ยวกับประสบการณ์ในอาชีพ โดย
  - 1.1 ศึกษาความหมาย ลักษณะงาน ตลอดจนคุณสมบัติเฉพาะอย่างของอาชีพต่าง ๆ
  - 1.2 สำรวจตัวเองว่ามีพื้นฐานความรู้ทางด้านวิชาการ บุคลิกลักษณะเหมาะสม

กับอาชีพที่ตนชอบหรือไม่ นอกจากพื้นฐานความรู้ด้านวิชาการแล้วยังรวมถึงความรู้ ความสามารถ พิเศษ เช่น ความสามารถในการพิมพ์ดีด ภาษาต่างประเทศ ฯลฯ

1.3 สสำรวจตัวเองว่าเมื่อสำเร็จการศึกษาแล้วมีความต้องการที่จะทำอะไร
ที่ไหน

1.4 ปรีกษา ทาหรือผู้มีความรู้หรือประสบการณ์ เพื่อหารายละเอียดเพิ่มเติม
ในการประกอบการตัดสินใจของตนเอง

2. ศึกษาช่องทางหรือโอกาสเกี่ยวกับอาชีพและการเลือกอาชีพ เช่น โอกาสความ
ก้าวหน้าในหน้าที่การงาน ความมั่นคงของงาน ลักษณะงาน ได้แก่ สภาพการทำงาน เพื่อน
ร่วมงาน เงินเดือน สวัสดิการและสถานที่ตั้งของที่ทำงาน

3. การเลือกอาชีพ

4. การเตรียมตัวเพื่อประกอบอาชีพ ควรสำรวจแหล่งงานเพื่อให้ทราบถึงแหล่ง
ที่จะหางาน เอกสารสำคัญต่าง ๆ ที่จะใช้ในการสมัครงานและสิ่งจำเป็นอื่น ๆ

5. การเข้าทำงาน ในการเข้าทำงานจะต้องผ่านขั้นตอนต่าง ๆ คือ การกรอก
ใบสมัคร การทดสอบต่าง ๆ ซึ่งมีทั้งข้อเขียนและการสอบสัมภาษณ์ การตรวจสอบภูมิ-
หลังและการตรวจโรค

สำหรับวิธีสมัครงานเข้าทำงานมี 2 วิธี คือ

1. การสมัครทางไปรษณีย์ วิธีนี้ทางบริษัทหรือองค์การต้องการให้ผู้สมัคร
เขียนจดหมาย ส่งประวัติ รูปถ่ายและเอกสารอื่น ๆ ไปให้บริษัททางไปรษณีย์ เมื่อทาง
บริษัทพิจารณาแล้วเห็นว่าอยู่ในข่ายที่ทางบริษัทต้องการ ก็อาจเรียกผู้สมัครไปสอบข้อเขียน
และสัมภาษณ์ต่อไป

2. การสมัครด้วยตนเอง ณ สำนักงานของบริษัท ในบางครั้งบริษัทต้องการ
ให้ผู้สมัครไปติดต่อสมัครและกรอกใบสมัครด้วยตนเอง ทั้งนี้เพื่อเป็นการคัดเลือกในขั้นแรกก่อน
ในการดูหน้าตา บุคลิกภาพและความเหมาะสมต่าง ๆ

6. การหาความก้าวหน้าในการทำงานและการปรับตัวให้เข้ากับงาน

จากแนวคิดเกี่ยวกับการวางแผนอาชีพที่กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่า การวางแผนอาชีพ เป็นกระบวนการวางแผนทางการเตรียมตัวเพื่อประกอบอาชีพในอนาคต การเตรียมตัวเพื่อประกอบอาชีพนอกจากจะต้องฝึกฝนหรือศึกษาหาความรู้ ความสามารถเฉพาะอาชีพแล้ว การศึกษาหาความรู้ ความสามารถพิเศษอื่น เช่น ความสามารถในการใช้ภาษาต่างประเทศ ความสามารถในการพิมพ์ดีด ความสามารถในการใช้คอมพิวเตอร์ ฯลฯ และความรู้ในการหางานทำไม่ว่าจะเป็นการติดตามข่าวการรับสมัครงาน ความรู้เกี่ยวกับการสมัครงาน นับว่าเป็นสิ่งจำเป็นที่จะทำให้บุคคลใ้ทำงานทำเร็วขึ้นหรือเลือกงานได้ตามความพึงพอใจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสภาวะปัจจุบันที่มีปัญหาการว่างงานของผู้สำเร็จการศึกษาได้ทวีความรุนแรงเพิ่มขึ้น

ศูนย์วิทยพัชยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตอนที่ 3 การผลิตบัณฑิตวิทยาศาสตร์

ในประเทศไทยการผลิตบัณฑิตทางค่านวิทยาศาสตร์ เริ่มขึ้นครั้งแรกที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดยแรกเริ่มนั้นการเรียนการสอนอยู่ในคณะอักษรศาสตร์และวิทยาศาสตร์ จุดมุ่งหมายที่จัดตั้งคณะนี้ในส่วนที่เกี่ยวกับวิทยาศาสตร์ก็เพื่อจะปรับปรุงการเรียนวิชาแพทย วิชาวิศวกรรมศาสตร์และเพื่อสนองความต้องการนักวิทยาศาสตร์และครูวิทยาศาสตร์ ต่อมาในปี พ.ศ. 2491 คณะอักษรศาสตร์และวิทยาศาสตร์ได้แยกออกจากกันตั้งเป็นคณะอักษรศาสตร์และคณะวิทยาศาสตร์

ปัจจุบันได้มีการจัดตั้งคณะวิทยาศาสตร์ขึ้นหลายแห่ง ส่วนใหญ่อยู่ในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐประเภทจำกัดรับ ได้แก่ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยมหิดล มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาวิทยาลัยศิลปากร มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าและมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ โดยแต่ละสถาบันจะมีสาขาวิชาที่เปิดสอนเหมือนกันบ้าง ต่างกันบ้าง ในส่วนที่เหมือนกันอาจชื่อเหมือนกันหรือคล้ายคลึงกัน

สำหรับการผลิตบัณฑิตในคณะวิทยาศาสตร์ที่จะกล่าวถึงในที่นี้ แบ่งออกเป็น 2 ด้านตามลำดับ ดังนี้

1. การรับบุคคลเข้าศึกษาในคณะวิทยาศาสตร์
2. โครงสร้างการจัดการศึกษา

การรับบุคคลเข้าศึกษาในคณะวิทยาศาสตร์

วิธีการรับหรือคัดเลือกบุคคลเข้าศึกษาในคณะวิทยาศาสตร์ ในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐประเภทจำกัดรับ แบ่งออกเป็น 3 ประเภท ดังนี้

1. การรับเข้าโดยระบบการสอบคัดเลือกรวม ซึ่งจัดโดยทบวงมหาวิทยาลัย เป็นผู้ประสานงานในการดำเนินการจัดสอบคัดเลือกรวมให้สถาบันอุดมศึกษาต่าง ๆ โดยการกำหนดให้สมัครซึ่งต้อง เป็นผู้สำเร็จการศึกษาประโยคมัธยมศึกษาตอนปลายเลือกสมัครได้อย่างมาก 6 คณะหรือประเภทสาขาวิชาที่เปิดสอนในสถาบันอุดมศึกษา

2. การรับเข้าโดยระบบโควตา เป็นการส่งเสริมการศึกษาและสนับสนุนให้นักเรียนในต่างจังหวัดมีโอกาสศึกษาในระดับอุดมศึกษามากขึ้น เพื่อก่อให้เกิดความเสมอภาคทางการศึกษา โดยการสำรองที่นั่งในแต่ละคณะวิชาไว้จำนวนหนึ่ง สำหรับผู้สมัครที่มีคุณสมบัติพิเศษตรงตามเกณฑ์ที่แต่ละมหาวิทยาลัยกำหนด

3. การรับเข้าโดยระบบโครงการพัฒนาและส่งเสริมผู้มีความสามารถพิเศษทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (พสวท.) เป็นการสนับสนุนและส่งเสริมผู้มีความสามารถพิเศษทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีอย่างต่อเนื่อง เพื่อแก้ปัญหาการขาดบุคคลที่มีความรู้ความสามารถสูงในวงการวิทยาศาสตร์ในอนาคต ซึ่งรัฐบาลอนุมัติให้กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและการพลังงาน กระทรวงศึกษาธิการ ทบวงมหาวิทยาลัยและสถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท.) ร่วมกันดำเนินการตั้งแต่ปีการศึกษา 2528 โดยการรับนักเรียนจากศูนย์ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เข้าศึกษาในมหาวิทยาลัยที่เป็นศูนย์ในระดับอุดมศึกษา ซึ่งผู้มีสิทธิ์สมัคร เข้าศึกษาในโครงการนี้ต้องเป็นผู้ที่มีผลการศึกษาระดับมัธยมปลายอยู่ในระดับคะแนนเฉลี่ย 3.00 และระดับคะแนนเฉลี่ยเฉพาะวิชาวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ตั้งแต่ 3.25 ขึ้นไป สำหรับมหาวิทยาลัยที่รวมในโครงการได้แก่ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยมหิดลและมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

นอกจากนี้จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยมีโครงการรับนิสิตวิทยาศาสตร์โดยวิธีพิเศษ เพื่อคัดเลือกนักเรียนที่สนใจและมีความสามารถสูงทางวิทยาศาสตร์ เข้าศึกษาต่อโดยไม่ผ่านการคัดเลือกของทบวงมหาวิทยาลัย พร้อมกับโครงการ พสวท. ซึ่งผู้สมัครนอกจากจะต้องมีผลการศึกษาระดับมัธยมปลายอยู่ในระดับคะแนนเฉลี่ยตั้งแต่ 3.00 ขึ้นไปและระดับคะแนนเฉลี่ยรวมเฉพาะวิชาวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ตั้งแต่ 3.25 ขึ้นไป จะต้องมิถูกมีค่าเนาอยู่ในเขตกรุงเทพมหานครและในภาคการศึกษาที่ 6 และ 12 ซึ่งได้แก่จังหวัดสมุทรปราการ ฉะเชิงเทรา ชลบุรี ปราจีนบุรี นครนายก ระยอง จันทบุรี ตราด ลพบุรี พระนครศรีอยุธยา อ่างทอง สิงห์บุรี ชัยนาทและสระบุรี นิสิตที่เข้าศึกษาในโครงการนี้และขอรับทุนการศึกษาจะเรียกว่านิสิตทุนจุฬา - วิทยา ส่วนนิสิตที่ไม่ได้ขอรับทุนการศึกษาจะเรียกว่านิสิต วพ.1

โครงสร้างการจัดการศึกษา

โครงสร้างการจัดการศึกษาในมหาวิทยาลัย สามารถแบ่งออกเป็น 2 ด้าน คือ
(เกษม วัฒนชัยในแทน จงศุภรัชต์สิทธิ์และคณะ 2530 : 72)

1. การจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตร
2. กิจกรรมนิสิตนักศึกษา

การจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตร

หลักสูตรการเรียนการสอนในแต่ละมหาวิทยาลัยจะยึดตามเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรปริญญาตรีทางการศึกษา พ.ศ.2525 มีรายละเอียดพอสรุปได้ ดังนี้

1. นิสิตนักศึกษาระดับปริญญาตรีในระบบการเรียน 2 ภาคการศึกษาต่อปีจะต้องลงทะเบียนเรียนอย่างน้อย 120 หน่วยกิตและไม่เกิน 150 หน่วยกิต ให้ใช้เวลาศึกษาอย่างมากไม่เกิน 8 ปีการศึกษาสำหรับหลักสูตรที่เรียนเต็มเวลาจึงจะถือว่าจบ

2. ทุกหลักสูตรการศึกษาควรประกอบด้วยหมวดวิชาพื้นฐานทั่วไป (General Education) หมวดวิชาเฉพาะด้าน (Professional Education) และหมวดวิชาเลือกเสรี (Elective Course) โดยมีสัดส่วนจำนวนหน่วยกิตขั้นต่ำของแต่ละหมวดวิชาดังต่อไปนี้

- 2.1 หมวดวิชาพื้นฐานทั่วไป หมายถึง วิชาการศึกษาทั่วไปที่ครอบคลุมวิชาต่าง ๆ ในกลุ่มวิชาสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ ภาษาและวิทยาศาสตร์กับคณิตศาสตร์ โดยจะต้องเรียนแต่ละสาขาวิชาอย่างน้อย 6 หน่วยกิต

- 2.2 หมวดวิชาเฉพาะด้าน หมายถึง วิชาแกน วิชาเฉพาะ วิชาชีพ ให้มีจำนวนหน่วยกิตรวมไม่น้อยกว่า 48 หน่วยกิตในขณะที่หลักสูตรใดมีการจำแนกวิชาเฉพาะด้านออกเป็นวิชาเอกและวิชาโท วิชาเอกต้องไม่น้อยกว่า 30 หน่วยกิตและวิชาโทต้องไม่น้อยกว่า 15 หน่วยกิต

- 2.3 หมวดวิชาเลือกเสรี หมายถึง วิชาใด ๆ ที่สถาบันอุดมศึกษาเปิดสอนและจัดให้เป็นวิชาเลือกเสรี และให้มีหน่วยกิตรวมไม่น้อยกว่า 3 หน่วยกิต

การจัดการเรียนการสอนในคณะวิทยาศาสตร์ในแต่ละมหาวิทยาลัย จะมีสาขาวิชาที่เปิดสอนเหมือนกันบ้าง ต่างกันบ้าง ซึ่งแสดงไว้ในตารางดังนี้

ตารางที่ 2 สาขาวิชาที่เปิดสอนในคณะวิทยาศาสตร์(เทคโนโลยี)ในสถาบันอุดมศึกษาประเภทจำกัดรับของรัฐ

สาขาวิชา	จฬ.	มก.	มช.	มธ.	มม.	มศก.	มศว.	มส.	สจ.	มท.
1. คณิตศาสตร์	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	
2. เคมี	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	
3. เคมีวิศวกรรม	✓									
4. เคมีอุตสาหกรรม									✓	
5. จุฬชีววิทยา	✓	✓							✓	
6. ชีววิทยา	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓		
7. ชีวเคมี	✓					✓				
8. เทคโนโลยีทางอาหารและ เทคโนโลยีทางชีวภาพ	✓		✓		✓				✓	
9. ชרณชีววิทยา	✓		✓	✓						
10. พฤษศาสตร์	✓	✓						✓		
11. พันธุศาสตร์	✓	✓								
12. ฟิสิกส์	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	
13. ริงส์ประยุกต์และไอโซโทป		✓								
14. วิทยาการคอมพิวเตอร์		✓								
15. วิทยาศาสตร์ทางทะเล	✓									
16. วิทยาศาสตร์ทางภาพถ่ายและ เทคโนโลยีการพิมพ์	✓									
17. วิทยาศาสตร์ทั่วไป	✓	✓						✓		
18. วิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม						✓				✓
19. วัสดุศาสตร์	✓									
20. สถิติ		✓		✓		✓				
21. สัตววิทยา	✓	✓						✓		
22. เทคโนโลยีธรณี การวาง การผลึก าลา			✓						✓	
23. อื่น ๆ						✓	✓		✓	✓
รวม	16	12	7	6	5	8	5	7	8	2

หมายเหตุ จากประมวลชื่อหลักสูตร สาขาวิชาและปริญญาของสถาบันอุดมศึกษาสังกัดทบวงมหาวิทยาลัย กองวิชาการ
ส่วนปฏิบัติงานปลัดทบวงมหาวิทยาลัย หน้า 207 - 209

กิจกรรมนิสิตนักศึกษา

กิจกรรมนิสิตนักศึกษา (Student activities) หรือที่เรียกว่ากิจกรรมนอกหลักสูตรหรือกิจกรรมเสริมหลักสูตร (extra curriculum activities) เป็นกิจกรรมที่สำคัญในการพัฒนานิสิตนักศึกษาให้เป็นบุคคลที่มีความสมบูรณ์ทั้งทางด้านสติปัญญา สังคม อารมณ์ ร่างกายและจิตใจ ที่ไม่อาจให้ได้ในแวดวงการเรียนการสอนแบบวิชาการ ทฤษฎี หรือหลักการตามการจัดการเรียนการสอนในหลักสูตร กิจกรรมเสริมหลักสูตรประกอบด้วย ประสบการณ์เรียนรู้ที่ได้รับอย่างเป็นทางการจากกิจกรรมสหนาการ สังคมและวัฒนธรรมที่จัดโดยสถาบันอุดมศึกษาหรือองค์กรที่เกี่ยวข้อง

นอกจากนี้ในสถาบันอุดมศึกษายังมีบริการสำหรับนิสิตนักศึกษา เช่น อาจารย์ที่ปรึกษา ห้องสมุด บริการโสตทัศนศึกษา บริการคำสอนและคำปรึกษา บริการสุขภาพและอนามัย บริการแนะแนวอาชีพ ทุนการศึกษาและกู้ยืม ซึ่งเป็นบริการที่ให้ความช่วยเหลือ นิสิตนักศึกษาในด้านต่าง ๆ ขณะที่ศึกษาอยู่ในมหาวิทยาลัย

จากการผลิตบัณฑิตที่ผ่านมา พบว่านิสิตนักศึกษาที่เลือกเข้าศึกษาในคณะวิทยาศาสตร์ มีความสนใจศึกษาแล้วเรียนวิทยาศาสตร์เพื่อยึดเป็นอาชีพน้อยลง ดังจะเห็นได้จาก

สถิติการสอบคัดเลือกเข้ามหาวิทยาลัย เมื่อ พ.ศ. 2517 ร้อยละ 46 ของผู้ที่สอบคัดเลือกเข้ามหาวิทยาลัยได้เลือกคณะวิทยาศาสตร์เป็นอันดับ 1 และร้อยละ 8 เลือกเป็นอันดับ 4 แต่ในปี พ.ศ. 2525 ปรากฏว่าเพียงร้อยละ 4.2 ของผู้ที่สอบเข้าได้เลือกคณะวิทยาศาสตร์เป็นอันดับ 1 และร้อยละ 58.8 เลือกเป็นอันดับ 4 (สิปปนนท์ เกตุทัตอ้างถึงโดยมะทุม 2527 : 38)

จากการศึกษาการตัดสินใจการศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ ปีการศึกษา 2522 - 2524 (ส่วนงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2526) โดยศึกษาจากข้อมูลผู้สมัครสอบคัดเลือกเข้าศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาที่ผ่านการสอบคัดเลือกพร้อมจากมหาวิทยาลัยของรัฐทั้งหมด 11 สถาบัน พบว่าสาขาวิทยาศาสตร์ธรรมชาติมีอัตราการตัดสินใจการศึกษาสูงสุดทั้ง 3 ปีการศึกษา และผู้ตัดสินใจการศึกษาส่วนใหญ่มีอันดับการเลือกอยู่ในอันดับที่ 4 , 5 และ 6

บรรณา ปุณฺโชติและนวลจันทร์ มาลากรอง (2527) ศึกษาภูมิหลังการสอบคัดเลือกเข้ามหาวิทยาลัยของนิสิตนักศึกษาและความต้องการที่จะสอบคัดเลือกใหม่ในปีต่อไป กลุ่มตัวอย่าง เป็นนิสิตนักศึกษาศาสาวิชาศาสตร์ วิทยาศาสตร์การแพทย์และวิศวกรรมศาสตร์ ปีการศึกษา 2524 พบว่านิสิตนักศึกษาทั้งหมดประมาณร้อยละ 14 ต้องการจะไปสอบคัดเลือกใหม่ โดยเฉพาะนิสิตนักศึกษาชั้นปีที่ 1 คณะวิทยาศาสตร์ต้องการจะไปสอบใหม่มากที่สุด คือ ร้อยละ 51 - 57 และประเภทของการสอบคัดเลือกมีส่วนสัมพันธ์กับความต้องการสอบคัดเลือกใหม่อย่างมีนัยสำคัญ นิสิตนักศึกษาสอบรวมจะไปสอบใหม่ร้อยละ 61 นิสิตนักศึกษาโควตาจะไปสอบใหม่ร้อยละ 42.5 และนิสิตนักศึกษาชายและนิสิตนักศึกษาที่สอบคัดเลือกเข้ามาในอันดับที่ 4 - 6 ต้องการไปสอบคัดเลือกใหม่มากกว่านิสิตนักศึกษาหญิงและนิสิตนักศึกษาที่สอบคัดเลือกเข้ามาในอันดับที่ 1 - 3 โดยนิสิตนักศึกษาส่วนใหญ่ต้องการจะเรียนแพทย์ มากที่สุด รองลงมาได้แก่วิศวกรรมศาสตร์ พาณิชย ัญชี ธุรกิจ ตามลำดับ

อรนุช ปุณฺยนก (2526) พบว่านิสิตชั้นปีที่ 1 ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยที่ออกกลางคันมีจำนวนเพิ่มขึ้นทุกปี ส่วนมากเป็นนิสิตชายที่ศึกษาในคณะวิทยาศาสตร์หรือคณะเภสัชศาสตร์ และเป็นผู้สมัครเข้าศึกษาในระดับอุดมศึกษาเป็นครั้งแรกและเลือกเป็นอันดับที่ 3 , 4 และ 5

เมื่อพิจารณาเหตุผลการเลือกสอบเข้าคณะวิทยาศาสตร์ของนิสิตนักศึกษาที่ออกกลางคันนี้ พบว่าร้อยละ 64.48 เลือกเพื่อป้องกันพลาดโอกาสที่จะเข้าศึกษาในมหาวิทยาลัยซึ่งรวมถึงการเลือกเพื่อเป็นแหล่งเตรียมตัวในการสอบคัดเลือกใหม่และเลือกเพื่อให้ครบ 6 อันดับ รองลงมาร้อยละ 25.07 เป็นการเลือกที่เกิดจากการแนะนำจากรุ่นพี่ จากโรงเรียน เลือกตามเพื่อนหรือตามใจผู้ปกครอง มีเพียงร้อยละ 10.45 เลือกตามความตั้งใจและปรารถนาที่จะศึกษาในคณะนี้ (โสภา น่องชัยกุล 2528 : 77) สำหรับสาเหตุของการออกกลางคันคือการลาออก ส่วนใหญ่สืบเนื่องมาจากสาเหตุทางด้านอาชีพทั้งสิ้น โดยนิสิตนักศึกษาสามารถสอบเข้าศึกษาในคณะหรือสาขาอาชีพใหม่ที่ตนพึงพอใจส่วนใหญ่เป็นคณะแพทยศาสตร์ วิศวกรรมศาสตร์ พาณิชยศาสตร์และการบัญชี รองลงมาได้แก่นิสิตนักศึกษามีความเห็นว่าถ้าเรียนต่อในคณะวิทยาศาสตร์จะต้องประกอบอาชีพที่ตนเองไม่ชอบ เป็นอาชีพที่หางานหายากและมีรายได้ต่ำกว่าสาขาอาชีพที่กลับไปศึกษาใหม่ (อรนุช ปุณฺยนก 2526 : 55 , โสภา น่องชัยกุล 2528 : 78)

อนึ่ง เมื่อพิจารณาการเข้าสู่ตลาดแรงงานของนิสิตนักศึกษาที่ยังคงศึกษาต่อจากรายงานภาวะการทำงานทำของบัณฑิตที่สำรวจโดยทบวงมหาวิทยาลัย ในช่วงปีการศึกษา 2521 ถึง 2526 พบว่าอัตราการว่างงานของบัณฑิตสาขาวิทยาศาสตร์ธรรมชาติสูงมากโดยตลอด เมื่อเทียบกับบัณฑิตในกลุ่มวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีด้วยกัน ได้แก่บัณฑิตสาขาวิศวกรรมศาสตร์ เกษตรศาสตร์ สาขาที่บัณฑิตยังไม่ได้ทำงานนั้นส่วนใหญ่เนื่องมาจากยังหางานทำไม่ได้และศึกษาต่อ ซึ่งการว่างงานของบัณฑิตสาขาวิทยาศาสตร์ธรรมชาติได้เป็นปัญหาหนึ่งในปัญหาคำถามงานทำของบัณฑิตที่รองรับแก้ไขที่ระบุไว้ในแผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษามัธยมศึกษาปีที่ 6 (พ.ศ. 2530 - 2534)

ความสนใจในอาชีพเป็นองค์ประกอบสำคัญต่อความพยายาม มานะบากบั่นในการเรียนและการเข้าร่วมกิจกรรมที่เสริมสร้างคุณลักษณะพิเศษในการประกอบอาชีพนั้น ๆ ในอนาคตได้ประกอบกับในปัจจุบันสภาพตลาดแรงงานได้เปลี่ยนไปแรงงานทางด้านวิทยาศาสตร์เริ่มเป็นที่ต้องการของตลาดแรงงาน ทั้งนี้เป็นผลเนื่องมาจากการพัฒนาประเทศเข้าสู่ยุคอุตสาหกรรมใหม่ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะวิเคราะห์การวางแผนเข้าสู่อาชีพของนิสิตนักศึกษาว่านิสิตนักศึกษาที่ยังคงศึกษาต่อในคณะวิทยาศาสตร์จนใกล้จะสำเร็จการศึกษานั้นมีความต้องการที่จะประกอบอาชีพทางด้านวิทยาศาสตร์ในสายสาขาวิชาที่เรียนมาหรือไม่ มีการวางแผนทางการประกอบอาชีพไว้อย่างไร

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตอนที่ 4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยในครั้งนี้ ยังไม่มีการศึกษาในเรื่องของการวิเคราะห์การวางแผนเข้าสู่อาชีพของนิสิตนักศึกษาคณะวิทยาศาสตร์ในเวลานี้มาก่อน เท่าที่พบเป็นการศึกษารูปแบบการใช้ชีวิต พฤติกรรมตามแนวบทบาทต่าง ๆ ตลอดจนความคาดหวังทางอาชีพของนิสิตนักศึกษาในขณะที่ศึกษาอยู่ในมหาวิทยาลัย ผู้วิจัยจึงนำเสนองานวิจัยที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับความสนใจในอาชีพ ความคาดหวังทางการศึกษาและอาชีพของนักเรียน นิสิตนักศึกษา เพื่อให้เห็นถึงพัฒนาการทางด้านอาชีพของนักเรียน นิสิตนักศึกษา ซึ่งพอจะเป็นแนวทางในการวิเคราะห์การวางแผนเข้าสู่อาชีพของนิสิตนักศึกษา โดยแบ่งงานวิจัยที่เกี่ยวข้องออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 งานวิจัยต่างประเทศ

ตอนที่ 2 งานวิจัยภายในประเทศ

ตอนที่ 1 งานวิจัยต่างประเทศ

แอมพีและซีเวลล์ (Empey and Sewells: 1956 อ้างถึงโดยพิมพ์ พร้อมดกล 2521 : 30) ศึกษาชั้นทางสังคมกับความสนใจในอาชีพ พบว่าหึงเด็กชายและหญิงที่มาจากรอบครัวที่มีสถานะทางเศรษฐกิจและสังคมสูง จะมีความมุ่งมาดปรารถนาในเรื่องของการศึกษาและอาชีพอยู่ในระดับสูงกว่าเด็กที่มาจากครอบครัวที่มีสถานะทางเศรษฐกิจและสังคมต่ำ ในขณะที่เดียวกันเด็กที่มาจากครอบครัวที่มีสถานะทางเศรษฐกิจและสังคมต่ำ จะมีความมุ่งมาดปรารถนาในเรื่องอาชีพสูงกว่าบิดาของตน

โรเซนเบอร์ก (Rosenberg : 1957 อ้างถึงโดยพรนราญ ทรัพย์ประภา 2528 : 71) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างระดับชั้นทางสังคมของบิดามารดากับความคาดหวังทางอาชีพ พบว่า ภูมิหลังด้านเศรษฐกิจของบิดามีส่วนสำคัญต่อการเลือกอาชีพของเด็ก กล่าวคือ บิดามีรายได้สูงเท่าไร เด็กก็อยากมีอาชีพที่มีรายได้สูงด้วยเช่นกัน และบิดาที่มีรายได้สูงก็ย่อมจะสนับสนุนให้เด็กได้มีการศึกษาดีและเตรียมตัวเพื่อประกอบอาชีพได้เป็นอย่างดีด้วย

แบลคเบิร์น (Blackburn 1975 : 4152 - A) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อความคาดหวังและความปรารถนาทางการศึกษาและอาชีพของนักเรียนหญิง

ที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นปีสุดท้าย ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย พบว่านักเรียนที่มีความคาดหวังและความปรารถนาทางการศึกษาและอาชีพสูง ส่วนใหญ่เป็นนักเรียนที่มีคะแนนเฉลี่ยสูง บิคารมารคามีการศึกษาสูง นอกจากนี้นักเรียนที่มีความปรารถนาทางอาชีพสูง บิคาจะมีอาชีพระดับสูงและรายได้ครอบครัวสูง นักเรียนที่มีความคาดหวังทางอาชีพสูง บิคารมารคาจะมีอาชีพระดับสูง และนักเรียนที่มีความคาดหวังทางการศึกษาสูง บิคารมารคาจะมีอาชีพระดับสูงและรายได้ของครอบครัวสูง

ตอนที่ 2 งานวิจัยภายในประเทศ

สำหรับงานวิจัยภายในประเทศ ผู้วิจัยจะเสนอตามระดับชั้นการศึกษา ดังนี้ งานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับการตัดสินใจเลือกอาชีพและความสนใจในอาชีพของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา

สุภา ภัทรวิทย์ (2511) ศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนเตรียมอุดมศึกษาที่มีต่อการเลือกอาชีพ พบว่า นักเรียนแผนกวิทย์และศิลป์ส่วนใหญ่ตัดสินใจเลือกอาชีพด้วยตนเอง รองลงมาโดยบิคารมารคาหรือญาติสนิท จากคำแนะนำของครูมีน้อยมาก และนักเรียนสายวิทย์ส่วนใหญ่มีความต้องการศึกษาต่อในคณะแพทยศาสตร์ วิศวกรรมศาสตร์

ในปี 2512 ฉลวย กิรศิริภษกุล (2512), ชิคาร์ตัน บุญนุช (2512), วารุณี อัสธีรวิวัฒน์ (2512) และสุนี ขนสารสมบัติ (2512) ได้ศึกษาตัวประกอบที่มีอิทธิพลต่อการเลือกอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ได้แก่ตัวประกอบทางด้านคุณประโยชน์ของอาชีพ คุณค่าทางเศรษฐกิจ คุณค่าทางสังคม ความสามารถในการศึกษาเล่าเรียน โอกาสก้าวหน้าในการทำงาน ความมุ่งหวังของครอบครัวและการถือคนตามอย่างในอาชีพ โดยแยกศึกษาในภาคใต้ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคเหนือและภาคกลางของประเทศ ตามลำดับ พบว่า อาชีพที่นักเรียนเลือกกันมาก ได้แก่ แพทย์ ครู วิศวกร พยาบาล และในการเลือกอาชีพนักเรียนได้จึกลำดับความสำคัญแก่ตัวประกอบแตกต่างกัน ดังนี้

นักเรียนในภาคใต้ที่เลือกอาชีพต่างกันจึกลำดับความสำคัญแก่ตัวประกอบทุกตัวแตกต่างกัน ยกเว้นตัวประกอบทางด้านถือคนตามอย่างในอาชีพ นักเรียนชายและนักเรียนหญิงจึกลำดับความสำคัญแก่ตัวประกอบทุกตัวแตกต่างกัน ยกเว้นตัวประกอบทางด้าน

คุณประโยชน์ของอาชีพ ความมุ่งหวังของครอบครัวและการถือตนตามอย่างในอาชีพ

นักเรียนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่เลือกอาชีพต่างกันจัดลำดับความสำคัญแก่ตัวประกอบทุกตัวแตกต่างกัน ยกเว้นตัวประกอบทางด้านถือตนตามอย่างในอาชีพ และคุณประโยชน์ของอาชีพ นักเรียนชายและนักเรียนหญิงได้จัดลำดับความสำคัญแก่ตัวประกอบแตกต่างกันเฉพาะด้านคุณค่าทางสังคมและความสามารถในการศึกษาเล่าเรียน

นักเรียนในภาคเหนือที่เลือกอาชีพแตกต่างกันจัดลำดับความสำคัญแก่ตัวประกอบทุกตัวแตกต่างกัน ยกเว้นตัวประกอบทางด้านความสามารถในการศึกษาเล่าเรียน โอกาสความก้าวหน้าในการงานและคุณค่าทางสังคม นักเรียนชายและนักเรียนหญิงจัดลำดับความสำคัญแก่ตัวประกอบทุกตัวไม่แตกต่างกัน ยกเว้นตัวประกอบทางด้านความมุ่งหวังของครอบครัว

และนักเรียนในภาคกลางที่เลือกอาชีพต่างกันจัดลำดับความสำคัญแก่ตัวประกอบทั้ง 7 ตัวแตกต่างกัน นักเรียนชายและนักเรียนหญิงจัดลำดับความสำคัญแก่ตัวประกอบไม่แตกต่างกัน

จุมพล หนิมพานิช (2517) ศึกษาแผนการศึกษาต่อและการประกอบอาชีพของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 5 ในกรุงเทพมหานคร พบว่า นักเรียนแผนกวิทย์ส่วนใหญ่จะเลือกศึกษาต่อในคณะแพทยศาสตร์ วิศวกรรมศาสตร์ มีเพียงส่วนน้อยที่เลือกศึกษาต่อในคณะนิติศาสตร์ รัฐศาสตร์และอักษรศาสตร์ ซึ่งนักเรียนให้เหตุผลในการเลือกเพราะชอบมากที่สุด รองลงมาได้แก่ ตรงกับความสามารถ และน่าสนใจ ตามลำดับ โดยนักเรียนที่มีคามารคามิรายได้ปานกลางและต่ำจะเลือกอาชีพแพทย์มากกว่านักเรียนที่มีคามารคามิรายได้สูง ส่วนนักเรียนที่มีคามิการศึกษาต่างกันส่วนใหญ่เลือกอาชีพแพทย์

มารศรี กองเกตุ (2524) ศึกษาผลของทัศนคติ ระดับการศึกษา อาชีพและรายได้ของบิดามารดาที่มีต่อการเลือกอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในกรุงเทพมหานคร พบว่า นักเรียนชาย หญิง มีความสนใจในอาชีพแตกต่างกัน ทัศนคติของบิดามารดาหรือผู้ปกครอง ระดับการศึกษาของมารดาและอาชีพของบิดามารดาไม่มีผลกระทบต่อการเลือก

อาชีพของนักเรียน ส่วนระดับการศึกษาของบิดาและรายได้ของบิดามารดามีผลกระทบต่อการเลือกอาชีพของนักเรียน

ต่อมาในปี 2527 นิภา วัธนเวคิน (2529), ชมาพร พันธุมโพธิ (2530), รัชนิภา มณีพงษ์ (2530) และอนงค์ สกุล (2529) สํารวจความสนใจในอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และมัธยมศึกษาปีที่ 6 ในภาคใต้ กรุงเทพมหานคร ภาคกลาง และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตามลำดับ พบว่า ความสนใจในอาชีพอันดับ 1, 2 และ 3 ของนักเรียนชาย หญิง ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และมัธยมศึกษาปีที่ 6 ทั้งในภาคใต้ กรุงเทพมหานคร ภาคกลางและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ต่างสนใจในอาชีพหมวดวิชาชีพ วิชาการมากที่สุด สำหรับรายชื่ออาชีพในหมวดวิชาชีพ วิชาการที่นักเรียนสนใจส่วนใหญ่เป็นอาชีพ แพทย์ ครู พยาบาล วิศวกร เมื่อจำแนกความสนใจในอาชีพของนักเรียนตามอาชีพของบิดา อาชีพของมารดา ระดับการศึกษาสูงสุดของบิดามารดา ระดับรายได้ของบิดามารดาและระดับสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนของนักเรียน พบว่า นักเรียนต่างให้ความสนใจในอาชีพหมวดวิชาชีพ วิชาการ มากที่สุด นอกจากนี้พบว่านักเรียนในภาคใต้ กรุงเทพมหานครและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับลักษณะงานที่ทำและความรู้ ความสามารถที่ต้องใช้ในอาชีพที่สนใจอันดับ 1 อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนนักเรียนในภาคกลางมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับลักษณะงานที่ทำและความรู้ ความสามารถที่ต้องใช้ในอาชีพที่สนใจอันดับ 1 อยู่ในระดับดี

งานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับการตัดสินใจเลือกอาชีพ ความคาดหวังทางการศึกษาและอาชีพของนิสิตนักศึกษา

อุษารัตน์ ชรรรมมิโกมินทร์ (2513) ศึกษาการตัดสินใจเลือกอาชีพของนิสิตปีสุดท้ายในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พบว่า นิสิตส่วนใหญ่เลือกประกอบอาชีพรับราชการ รองลงมาได้แก่ ทำงานในองค์การธุรกิจเอกชน รัฐวิสาหกิจ องค์การระหว่างประเทศ ธนาคาร อาชีพส่วนตัวและอื่น ๆ ตามลำดับ เหตุผลที่นิสิตเลือกที่จะประกอบอาชีพรับราชการ คือ มีความมั่นคงดีกว่าอาชีพอื่น นอกจากนี้พบว่าภูมิหลังเกี่ยวกับภูมิลำเนา อาชีพบิดามารดา คณะและเพศ มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกอาชีพของนิสิต

วิรัช ชาญค้ายวิทย์ (2514) ศึกษาการตัดสินใจเลือกอาชีพของนักศึกษาเกริกวิทยาลัย พบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่มีความต้องการทำงานเมื่อจบการศึกษาแล้วโดยต้องการทำงานในเมืองหลวง มากที่สุด รองลงมาได้แก่ ชานเมือง ต่างจังหวัด ต่างประเทศ ตามลำดับ นักศึกษาส่วนใหญ่เลือกอาชีพด้วยตนเอง นอกจากนี้ นักศึกษาว่าคิดว่า การจะไ้ทำงานทำนั้นขึ้นอยู่กับความตั้งใจจริง ประสบการณ์ การรู้จักกับผู้ใหญ่และบุคลิกลักษณะ

เบญจจา จิรภัทรพิมล (2516) ศึกษาความมุ่งปรารถนาทางอาชีพของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 และปีที่ 4 มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ พบว่า นักศึกษาชายจะมีความมุ่งปรารถนาทางอาชีพต่างไปจากนักศึกษาหญิง นักศึกษาที่บิดามีการศึกษาระดับเดียวกันจะมีความมุ่งปรารถนาทางอาชีพในลักษณะเดียวกันและแตกต่างไปจากนักศึกษาที่บิดามีระดับการศึกษาที่แตกต่างออกไป คือ นักศึกษาที่บิดามีการศึกษาน้อยหรือไม่ได้รับการศึกษาจะมีความปรารถนาในการประกอบอาชีพที่ต้องใช้วิชาชีพในอัตราส่วนที่สูงกว่านักศึกษาที่บิดามีการศึกษามากกว่า นักศึกษามากกว่าครึ่งปรารถนาที่จะประกอบอาชีพเดียวกันกับอาชีพของบิดา และนักศึกษาที่บิดามีรายได้มากจะมีความสนใจในอาชีพอื่นที่มีใช้อาชีพรับราชการต่างไปจากนักศึกษาที่บิดามีรายได้ต่ำจะมีความสนใจที่จะประกอบอาชีพรับราชการ

ในปี 2528 พรพนา อรรถจนโรจน์ (2528), ศิริพันธ์ บำรุงทรัพย์ (2528) และสุทธาคา มัสโอติ (2529) ได้สำรวจแนวบทบาทนิสิตนักศึกษาตามการรับรู้ของนิสิตนักศึกษาโดยศึกษาในมหาวิทยาลัยระบบจำกักรับ มหาวิทยาลัยเอกชนและมหาวิทยาลัยรามคำแหงตามลำดับ พบว่า นักศึกษาในมหาวิทยาลัยเอกชนและมหาวิทยาลัยรามคำแหง มีการรับรู้พฤติกรรมในแนวบทบาทในการฝึกฝนเพื่อการประกอบอาชีพสูงสุด ส่วนนิสิตนักศึกษาในมหาวิทยาลัยระบบจำกักรับมีการรับรู้พฤติกรรมในแนวบทบาททางวิชาการและการเป็นศิษย์ชั้นสูงสุด รองลงมาได้แก่แนวบทบาทในการฝึกฝนเพื่อการประกอบอาชีพ แต่อย่างไรก็ตามนิสิตนักศึกษาส่วนใหญ่ทั้งเป้าหมายชีวิตหลังจากสำเร็จการศึกษาว่าจะทำงานก่อนและหาทางเรียนต่อภายหลัง นอกจากนี้พบว่านิสิตนักศึกษาชาย หญิงในมหาวิทยาลัยระบบจำกักรับและมหาวิทยาลัยรามคำแหงมีการรับรู้พฤติกรรมในแนวบทบาทในการฝึกฝนเพื่อการประกอบอาชีพแตกต่างกัน และนักศึกษาในมหาวิทยาลัยรามคำแหงที่มีบิดามีรายได้ต่ำจะมีการรับรู้พฤติกรรมในแนวบทบาทในการฝึกฝนเพื่อการประกอบอาชีพสูงกว่านักศึกษาที่บิดามีรายได้สูง

โรจนา สุขพันธ์ไพฑาราม (2529) ศึกษาการวางแผนอาชีพของนิสิตชั้นปีที่ 4 สาขาสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ พบว่านิสิตส่วนใหญ่ต้องการประกอบอาชีพเมื่อสำเร็จการศึกษาและเห็นว่าสาขาวิชาที่ตนกำลังศึกษาอยู่มีส่วนเกี่ยวข้องกับอาชีพที่ตนปรารถนา รวมทั้งคาดหวังว่าตนเองจะมีโอกาสสูงในการประกอบอาชีพตรงตามสาขาวิชาที่กำลังศึกษาอยู่ ด้านการเตรียมตัวในเรื่องอาชีพที่ผ่านมา พบว่า 2 ใน 3 ของนิสิตมีการเตรียมตัว ทั้งนี้ เลือกแผนการเรียนให้ประกอบด้วยวิชาเลือกที่เป็นประโยชน์ต่อการประกอบอาชีพ พัฒนาศักยภาพให้เหมาะสมกับอาชีพที่ตนปรารถนา ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับการเตรียมตัวสมัครงานหรือการสอบสัมภาษณ์ หาความรู้และประสบการณ์ในอาชีพที่ตนปรารถนา หาความรู้พิเศษหรือการฝึกฝนความถนัดอื่น ๆ และสำรวจตนเองโดยการทำแบบทดสอบทางสติปัญญา ความถนัด ความสนใจ ความสามารถหรือบุคลิกภาพ นอกจากนี้ยังพบว่านิสิตส่วนใหญ่ไม่เคยสำรวจอย่างลึกซึ้งเกี่ยวกับงานหลาย ๆ ประเภทที่มีอยู่ในแนวอาชีพที่ตนปรารถนา

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย